

Vážení čtenáři Envigogiky,

jak máme ve zvyku, představujeme nové právě vycházející číslo (2013/VIII/3) v souvislostech širších, dosvědčujících směr našeho společného usilování. V tomto podzimním čase se dotkneme často diskutovaného problému elit a jejich postavení v současné společnosti výkonu, a pravidelně opakovaných námitek, že současná společnost elity jakoby nepotřebuje, a ani nevytváří¹. Intelektuální elitou je vždy míněna vrstva lidí s rozhledem, sečtělých, schopných uvažovat v souvislostech; to vše jsou schopnosti vznikající ve svobodě – nejen smýšlení, tedy názoru a jeho vyjádření, ale především myšlení samého. Tato svoboda potřebuje otevření časového prostoru, kdy myšlení je samo sebou – může volně plynout, aniž by naráželo na své, či spíše vnější „produktivní“ nároky. Čas pro čtení, rozvažování či dokonce rozjímání chybí stále více, což je spojeno s nedůvěrou, že by takové počínání mohlo vůbec „k něčemu vést“.

Také environmentální vzdělání vede v tomto ohledu bitvu předem ztracenou – pokouší se vyvzdorovat tento volný čas v systému požírajícímu naše děti již v útlém věku, a obhájit jej proti soustavnému nároku na vytváření nových znalostí. Jenomže co to je znalost: správně zodpovězená položka v dotazníku, výsledek testu? Souvisí v naší „znalostní společnosti“ opravdu přímo s (osobním) úspěchem? Skutečné poznání je třeba nejen nabyt, ale také pro sebe strávit, vystavit zkoušce při střetu se skutečností, obhájit v diskusi... To vše postupně zdegenerovalo v pouhou schopnost použít je pro tvorbu požadovaného produktu, ať jím je publikovaný text, prezentace, nebo jen ukončená vzdělávací jednotka vykazatelná v CV. Že by se dalo poznávat „jen tak“, při četbě, procházkách krajinou a diskusích s přáteli, se zdá být stále více absurdní – a vzdělávání ve své dnešní komplikovanosti pro tento pomalý a někdy bolestivý proces neposkytuje bezpečný prostor už vůbec. Jenomže právě toto bezpečí je nezbytné nejen pro početí, ale i zdárný vývoj a zrání opravdové myšlenky.

Takže i my zde chceme soustavně připomínat, že také například krajina se svými horizonty, které pokud možno nejeví známky „znásilnění“ ve jménu zisku, je pro plynulý tok myšlenek stejně důležitá, jako jiné okolnosti duchovního růstu. A péče o tuto krajinu se všemi jejími obyvateli i neživými „prvky“ je tak do jisté míry i praktickou péčí o duchovní rozměr našeho bytí. Což by se mělo dít v jednotě, tedy podpoře jak myšlení samého, v rozumném hospodaření s časem k tomu vyhrazeným, tak i v praktické péči o jeho průvodní jevy či nezbytné okolnosti. Tedy o přírodu, která je stále krví našich myšlenek. Bez tohoto praktického zřetele by se z putování krajinou snadno stala pouhá kratochvíle, vhodná k odpočinku, ne ale k rozvíjení mladého ducha, které se děje nejučinněji právě v příčinlivé starosti a péči o věci či bytosti hmatatelné, krásné a živé.

O této otevřenosti vůči přírodě a teprve posléze i lidskému společenství s jeho duchovními statky a kulturou svědčí jako vždy spíše naše nerecenzované články. Vidíme tak například, jak se při otevření [ekocentra Dotek](#) v novém světle ukazuje role těch, kteří ho vzkřísili (Hany a Jiřího Kulichových), a vzali na sebe úlohu připomínat naši minulost s ohledem též i na její poselství pro generace budoucí, včetně utváření udržitelné podoby jejich života. O křesťanském pohledu na ekologickou problematiku [hovoří Jiří Nečas](#) – ukazuje, jak je autenticky lidský a přitom odpovědný vztah k přírodě kulturně založen. V

¹ Text je do značné míry inspirován rozhovorem se sociologem Ivo Možným z Lidových novin, které vyšly dne 19. 10. 2013

podobné souvislosti se do polemiky s [článkem Zdeňky Petákové](#) z předminulého čísla Envigogiky [pouští také Peter Sabo a Ludmila Sabová](#) – vymezují se vůči zatvrzelému „popírači kultury“ profesoru Šmajsovi, a stejně jako Jiří Nečas vidí cestu v navázání na její nejlepší tradice. Text publikujeme včetně recenzí, které přinášejí nové pohledy na tento problém a odkazy do literatury. Lehce se dotkneme i uměleckého uchopení přírody: jak funguje „umění v krajině“ popisuje [v recenzi nově vydané knížky o land artu Hana Kolářová](#). A [Jiří Olšovský se pokouší sdělit](#), jak lze do vztahu k přírodě vstoupit i dnes, ve věku ovládaném technikou.

Do jiného soudku patří texty, které se zabývají rolí vědy a politiky při zařizování kvalitního, dlouhodobě udržitelného života. Vtipně a přitom s erudicí psaný [text Františka Kožíška a Petra Pumanna](#) se věnuje úskalím, která může potkat vědec, pokud chce svědomitě sdělit své výsledky veřejnosti. Autoři popisují, jak se postupně podstata jejich sdělení „ztratila v překladu“ do stručných mediálních zpráv a především jejich titulků – uvažují, jak by se dalo zkreslením tohoto druhu vyhnout, aniž by se věda uzavřela sama do sebe. I v tomto čísle se věnujeme možnostem hodnocení EV, tentokrát ve velmi komplexním a zasvěceném [pohledu na environmentální gramotnost z dílny Petra Daniše](#), který nám podal zprávu (nejen) o připravovaném výzkumu PISA v roce 2015. Osvětu veřejnosti v ochraně přírody a význam zapojení různých společenských skupin mají na mysli [Peter Repka a Milada Švecová](#), když představují způsob, jak efektivně analyzovat management chráněných území. [Jana Laciná a Vlastimil Kostkan](#) se pokoušejí zprostředkovat široké veřejnosti nejnovější poznatky z přírodovědných i společensko-vědních oborů souvisejících se životním prostředím, a podávají nám o tom zprávu. Mozaiku doplňuje pohled do blízké minulosti a očekávané budoucnosti: stav životního prostředí České republiky od roku 1990 dodnes [rekapituluje Martin Říha](#); a [Václav Mezřický](#) se zamýšlí nad současnými parlamentními volbami především s ohledem na neschopnost současné politiky odpovídat na zásadní výzvy doby.

Úplně nakonec pro vás máme smutnou zprávu – zemřel náš kolega a přítel Martin Braniš, člen redakční rady Envigogiky. [Úvahou o jeho možném \(nevysloveném\) „poselství“](#) se s touto osobností loučíme, a tímto dáváme (doufáme, že nikoli poslední) sbohem i vám, našim čtenářům. V souvislostech úvah tohoto nového čísla vám přejeme, abyste zdárně a přitom (trvale) udržitelně procházeli svými autentickými životy, a nikoli pouze jejich náhražkami – úspěšnými životopisy, které lze vystavit druhým na odiv.

To vám za redakci Envigogiky i tentokrát přeje

Jana a Jirka Dlouzí, dne 20.10.2013